

Náboženství v české společnosti 19. století

Mgr. Martin Klapetek, Ph.D.

Kfi TF JU

Sekularizace české společnosti

Odklon od tzv. *institucionalizované religiozity* není vysokou mírou *sekularizace* české společnosti.

Náboženství hrálo a hraje *důležitou roli* při *vytváření* moderní české národní a kulturní *identity*.

Hlavní *příčinou* sekularizace *není* *komunistický* režim. Současný stav má *hlubší kořeny*.

Příčiny sekularizace české společnosti?

Formálně *úspěšná*, leč *povrchní* rekatolizace, která se znovunalezením *protestantských* kořenů českého národa vedla ke vzniku *racionalistického* a *utilitárního* pojetí náboženství.

Antikatolické zaměření českého národního *obrození*.

Programové *odmítnutí klerikalismu* založené na akceptaci myšlenky *občanského liberalismu* významnou částí české *politické reprezentace*.

Hodnotový *pragmatismus* většiny české společnosti.

Češi jako katolický národ?

Před Bílou Horou katolíci v českých zemích tvořili *jednu sedminu* obyvatel.

Toleranční patent 1781 – protestantismu *marginální*
19.-20.století – *většina* národa se hlásí ke *katolicismu*

Obnova protestantismu v národním obrození?

Pouze *povrchnost* a *formalizovaná* zbožnost? **Ne.**

Normativní a *žitá* náboženství

Pobělohorská rekatolizace byla *úspěšná* i v porovnání s podobnými procesy v Evropě. Nelze ji považovat za jednu z hlavních *příčin sekularizace* českých zemí.

Husův národ? 1

Jaký je *charakter* národního obrození?

Josef Dobrovský (1753-1829), František Palacký (1798-1876) – *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*

Vrcholem českých dějin je *husitství*?

Programový antikaticismus nejdříve koncem 60. let 19.století – *liberálně- občanské* pojetí národa

Spor o smysl českých dějin – Josef Pekař (1870-1937) a T.G. Masaryk (1850-1937).

Husův národ? 2

Josefínské reformy 80. let 19. století – podřízení církve svrchovanosti sátu, omezení vlivu římské kurie.

Rušení klášterů a církevních řeholí, reforma církevního vzdělávání, změna hranic diecézí, změna jmenování vysokých církevních hodnostářů.

*Náboženská matice – stavby kostelů, platy kněží
Spojení „trůnu a oltáře“ - 50. léta 19. století*

Nebo snad liberální národ? 1

Hnutí „*Mladá Evropa*“ – protikatolický charakter, nahrazení stavovské společnosti občanskou

Kulturní boj – Kulturkampf v Německu 1872-1879, *Otto von Bismark*, hnutí *Los von Rom* a tzv. „velkoněmci“

Liberalismus a parlamentarismus – *oddělování* státu a církve: *zrovnoprávnění* nekatolických vyznání, zrušení *konkordátu*, sekularizace *školství*.

Nebo snad liberální národ? 2

Mladočeši – liberální protikatolická polemika, antiklerikalismus a hlavně národnostní rozměr

Protičeský charakter katolicismu?

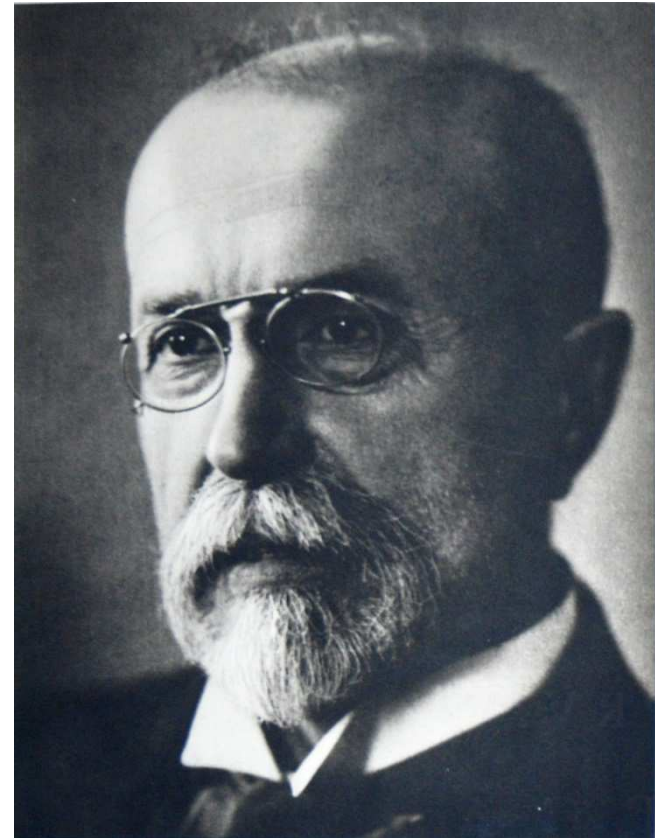
Socialisté a *marxismus*

Volnomyšlenkáři – francouzský vzor odluky církve a státu

Republika a legitimizace vlastní samostatnosti

Češi jako pragmatický národ? 1

„*Skepsi*, vlastní Francii, nalézáme u nás jen málo; zato však se u nás vyskytuje typicky indiferentismus, který mnohdy hraničí s *cynismem*. Kdybych chtěl naši duševní atmosféru označit jedním slovem, nazval bych ji *byrokratickým katolicismem* nebo *indiferentismem*“.

Tomáš G. Masaryk

Češi jako pragmatický národ? 2

Relevantní pouze teze, která dává *proměny* v chování Čechů do souvislosti s ekonomickými, sociálními a politickými *změnami* české společnosti od *pol. 19. stol.* V jejich důsledku došlo k *poklesu vlivu* a role náboženských *institucí*, poklesu *důvěry* vůči nim a téměř přímo úměrně s tím k *nárůstu* politického antiklerikalismu, důrazu na *individualizaci* a *privatizaci* náboženství. To vše v kontextu většinově katolické společnosti, která *reagovala* na antikatolicismus politické reprezentace *znejistěním* vedoucím k náboženskému *indiferentismu*.

Zdroj: Václavík, D.: *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada 2010, s. 52-74.